

Ανάπτυξη βιωματικών δραστηριοτήτων και υλικού για την εκπαίδευση των επιμορφωτών/τριών ως προς τη διδασκαλία σε μαθητές/τριες Ρομά

Λέξεις κλειδιά: Εκπαίδευση Ρομά, Δράσεις για Ρομά, βιωματική μάθηση, βιωματικές δραστηριότητες

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παιχνίδι και οι δραστηριότητες είναι ο βασικός τρόπος μέσω του οποίου τα παιδιά κινητοποιούνται και μαθαίνουν για τον κόσμο, αποτελώντας ταυτόχρονα το πλαίσιο και το όχημα που τα οδηγεί στη μάθηση. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να παρέχουν στα παιδιά παιγνιώδεις εκπαιδευτικές εμπειρίες προκειμένου να προκαλέσουν το ενδιαφέρον τους, να προωθήσουν την ενεργητική συμμετοχή τους και να ενθαρρύνουν τη μάθηση τόσο σε επίπεδο γνώσεων όσο και σε επίπεδο γλώσσας (Conteh, 2006).

Οι σύγχρονες μέθοδοι μάθησης τοποθετούν τους εκπαιδευόμενους από ενεργά μέλη της μαθησιακής πορείας μέσα από δραστηριότητες αλληλεπίδρασης και εμπειρικής γνώσης του αντικειμένου επιμόρφωσης.

Η βιωματική μέθοδος και εκπαίδευση έχει ως στόχο να φέρει τον μαθητή/ρια σε άμεση επαφή με το αντικείμενο μάθησης, μέσα από την έρευνα (project), την παρατήρηση (observation) αλλά και μέσα από πολλές διασκεδαστικές εξειδικευμένες δραστηριότητες.

«Εάν προσέχουμε, συγκρατούμε κατά προσέγγιση:

10% από αυτά που διαβάζουμε,
20% από αυτά που ακούμε,
30% από αυτά που βλέπουμε,
50% από αυτά που βλέπουμε και ακούμε ταυτόχρονα,
80% από αυτά που λέμε,
90% από αυτά που λέμε ενώ ταυτόχρονα εκτελούμε πράξεις που απαιτούν σκέψεις και στις οποίες εμπλεκόμαστε ενεργητικά»⁷².

Παιχνίδι ρόλων –δραματοποίηση

Αντιστοιχεί στη δράση που αναπτύσσεται σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, συνήθως φανταστική. Ο ρόλος αποτελεί έναν «χώρο» συναισθηματικά ασφαλή για πειραματισμό, γι' αυτό προσφέρει ευκαιρίες για συνθήκες συνεργασίας, κατανόηση της θέσης του άλλου, καλλιέργεια δημιουργικής και κριτικής σκέψης, αξιοποίηση εναλλακτικών ιδεών, κινήτρων και συμπεριφορών, ευαισθητοποίηση στο λόγο, την τέχνη και τους συμβολισμούς της κ.λπ.

Το κυριότερο χαρακτηριστικό της δραματοποίησης είναι η ενσυναίσθηση. Μέσα από αυτήν, οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν τον εσωτερικό τους εαυτό, να εκτονωθούν, να νιώσουν απόλαυση και να επιδιώξουν την αυτογνωσία.

Παραδείγματα: Οι μαθητές υποδύονται ρόλους που μπορούν να αντλήσουν από διάφορες πηγές: ειδήσεις, ιστορικά ή κοινωνικά γεγονότα, σχολικά συμβάντα, λογοτεχνικά κείμενα (νουβέλες, μύθους, ποιήματα, ιστορίες κ.λπ.) ή μαθήματα του σχολικού προγράμματος (π.χ. Ομήρου Οδύσσεια: «Μπαίνω στη θέση του Οδυσσέα και παρουσιάζω τις σκέψεις και τα όνειρά του»)⁷³.

Προσομοίωση:

Αντανακλώντας μια απλουστευμένη πραγματικότητα (δηλ. μικρότερης κλίμακας και με χαμηλό βαθμό ακρίβειας), προσφέρει υποκατάστατο της εμπειρίας που αναφέρεται στο δυναμικό μοντέλο μιας κοινωνικής περίπτωσης. Ενσωματώνει στοιχεία από το παιχνίδι ρόλων, βοηθώντας έτσι στη βελτίωση των δεξιοτήτων που χρειάζεται ο μαθητής στον πραγματικό κόσμο,

⁷² P. Mucchielli: "Les methods actives de la pedagogie des adultes", στο S.Courau, 2000, p. 28

⁷³ http://proteas.csd.auth.gr/diapolis_files/drasi9/ypodراسi9.2b_2013/1.pdf

π.χ. δεξιότητες αλληλεπίδρασης, επικοινωνίας και υψηλών γνωστικών λειτουργιών (συνεργασία, λήψη αποφάσεων, ετοιμότητα κ.λπ.).

Παραδείγματα: Επεξεργασία στην τάξη ενός σχεδίου χωροταξικής διαρρύθμισης της πόλης ή της γειτονιάς, πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής, Βουλή των Εφήβων.

Βιωματική μάθηση: Βασίζεται στην αντίληψη ότι η επιστήμη θα πρέπει να συνδέεται με τη ζωντανή, καθημερινή εμπειρία του ανθρώπου, καθώς η γνώση της πραγματικότητας δεν είναι δυνατή έξω από το υποκείμενο.

Η βιωματική διδασκαλία και μάθηση αναφέρεται σε δραστηριότητες μάθησης μέσα από παραστατικό υλικό, παιχνίδια ρόλων και άμεσες εμπειρίες, αλλά και σε διαδικασίες κατανόησης του ίδιου του εαυτού (αυτογνωσία) και των εμπειριών του υποκειμένου, ιδιαίτερα μάλιστα αυτών που απωθεί. Μέσα σε ένα πλαίσιο συναισθηματικής στήριξης και αποδοχής, οι μαθητές εμπλέκονται σε παρατήρηση, συμμετοχή, στοχασμό και δράση, ώστε να αναπτύξουν συναισθήματα, ιδέες, στάσεις και αξίες.

Παραδείγματα: Βιωματική προσέγγιση λογοτεχνικού κειμένου, στρατηγικές λήψης αποφάσεων, κοινωνικές δράσεις (εθελοντισμού, δασοφυτεύσης, δασοπροστασίας κ.λπ.), γραφή ημερολογίων ή επιστολών, πραγματικές ή φανταστικές συνεντεύξεις.

Βιωματικές Δραστηριότητες

Δραστηριότητα 1^η:

- ❖ Εκπαιδευτικό- Βιωματικό Σενάριο

Σχολική Βαθμίδα: 13+

Σύνθεση Τάξης: Μεικτή. Με μαθητές/τριες Ρομά και μη Ρομά.

Γνωστικό αντικείμενο είναι η Έκθεση και το ειδικό θέμα τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Εκπαιδευτική Δραστηριότητα: Η εκπαιδευτική δραστηριότητα αφορά στη βιωματικά άσκηση, «Είμαι Κάποιος Άλλος», από το βιβλίο «Ούτε καλύτερος, ούτε χειρότερος... απλά διαφορετικός. Ασκήσεις ευαισθητοποίησης στη διαφορετικότητα για παιδιά δημοτικού και γυμνασίου» των Τριλίβα, Σ., Αναγνωστοπούλου, Τ., & Χατζηνικολάου, Σ. (2008).

Εκπαιδευτικό Υλικό:

- Οι κάρτες ρόλων
- Φωτοτυπίες με τους ρόλους, οι οποίες μοιράστηκαν στην Ομάδα Β'

- Η κάρτα με τα Περιστατικά της Ζωής
- Οι κάρτες με θέματα ανά ομάδα για τη συγγραφή ενός project

Εφαρμογή βιωματικής δραστηριότητας

Μπαίνοντας στην τάξη και καλημερίζοντας τους μαθητές/τριες, αναφέρω ότι στα πλαίσια του μαθήματος της Έκθεσης, η τάξη θα συμμετάσχει στη συγγραφή ενός Project, το οποίο θα αφορά στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και στα πλαίσια του οποίου θα χωριστούν σε 4 ομάδες, η καθεμία από τις οποίες θα δουλέψει μια συγκεκριμένη πτυχή του θέματος.

Στη συνέχεια τους αναφέρω ότι πριν γίνει αυτό θα λάβει μέρος μια βιωματική δραστηριότητα, η οποία θα τους είναι ιδιαίτερα βοηθητική καθώς θα τους δώσει ερεθίσματα και θα οδηγήσει σε καλύτερη κατανόηση τους θέματος με το οποίο πρόκειται να ασχοληθούν. Τους εξηγώ ότι η βιωματική άσκηση είναι μια δομημένη δραστηριότητα που εξελίσσεται σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο και έχει συγκεκριμένες οδηγίες και τους τονίζω ότι πρόκειται για μια διαδικασία εθελοντική, δηλαδή θα λάβουν μέρος μόνο όσοι/ες το επιθυμούν.

Βιωματική Άσκηση

Εξηγώ στους μαθητές/τριες ότι στην Άσκηση θα πάρουν μέρος 8 άτομα και τους ρωτάω ποιοι/ες θα ήθελαν να συμμετάσχουν και ότι οι υπόλοιποι/ες θα αποτελούν την ομάδα των Παρατηρητών. Έτσι η τάξη χωρίζεται σε δύο ομάδες, εφεξής Ομάδα Α' και Ομάδα Β'. Τους αναφέρω ότι για τις ανάγκες της συγκεκριμένης δραστηριότητας, χρειάζεται χώρος καθώς θα εμπεριέχει κίνηση και τους ζητάω να βγούμε έξω από την τάξη.

Στην Ομάδα Α', μοιράζω τις Κάρτες Ρόλων (βλ. Παράρτημα) και τους ζητάω να πάρουν λίγο χρόνο και να προσπαθήσουν να σκεφτούν ότι είναι το πρόσωπο που περιγράφει η κάρτα. Επίσης τους ζητάω να μην αποκαλύψουν στους υπόλοιπους συμμετέχοντες το περιεχόμενο της κάρτας τους. Προκειμένου να διευκολυνθούν για να μπουν στο ρόλο που αναγράφεται στην κάρτα τους, προτείνω να σκεφτούν με βάση κάποιες ερωτήσεις όπως:

- Πως ήταν η παιδική σου ηλικία; Ποια ήταν τα παιχνίδια σου; Τι δουλειά έκαναν οι γονείς σου;
- Πως είναι η καθημερινή σου ζωή σήμερα; Που συχνάζεις; Τι κάνεις συνήθως το πρωί, το μεσημέρι, το απόγευμα;
- Τι κάνεις στον ελεύθερο χρόνο σου; Που πηγαίνεις διακοπές;
- Τι σε ευχαριστεί; Τι σε φοβίζει στη ζωή σου;

Στην Ομάδα Β΄, εξηγώ το ρόλο που πρόκειται να παίξουν στη διαδικασία, τονίζοντας ότι ο ρόλος τους είναι πολύ σημαντικός και ότι το αποτέλεσμα της Άσκησης, εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό και από την δική τους εμπλοκή. Στη συνέχεια τους μοιράζω φωτοτυπίες στις οποίες αναγράφονται οι Ρόλοι και τους ενημερώνω για το τι πρόκειται να κάνουν τα μέλη της Ομάδας Α΄. Τους ζητάω δυο πράγματα: Πρώτον γνωρίζοντας τους Ρόλους να προσπαθήσουν να φανταστούν ποιος/α "συμμαθητής/τρια" τους υποδύεται τον κάθε ρόλο και δεύτερον να δώσουν σημασία στα μη λεκτικά μηνύματα που μπορεί να εκδηλώνουν οι συμμαθητές/τριες τους όπως π.χ. η στάση τους σώματος, οι εκφράσεις του προσώπου κτλ.

Στη συνέχεια ζητάω από τα μέλη της Ομάδας Α΄ να σταθούν σε μια σειρά, ο ένας δίπλα στον άλλον και τους εξηγώ ότι πρόκειται να διαβάσω κάποια Περιστατικά Καθημερινής Ζωής και τα οποία κάθε φορά που θα θεωρούν ότι χαρακτηρίζουν το πρόσωπο που υποδύονται, θα μπορούν δηλαδή να "απαντήσουν" «Ναι», θα προχωρούν ένα βήμα μπροστά. Το κάθε Περιστατικό Ζωής αναφέρεται ή συνδέεται με κάποιο Ανθρώπινο Δικαίωμα, οπότε όσοι από τους συμμετέχοντες δεν κάνουν βήματα μπροστά ή κάνουν πολύ λίγα βήματα, στερούνται του Δικαιώματος για το οποίο γίνεται κάθε φορά ο λόγος. Προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι η οδηγία έχει γίνει κατανοητή και από τις δύο ομάδες, δίνεται ένα παράδειγμα.

Ακολουθεί η ανάγνωση εκ μέρους μου των Περιστατικών Καθημερινής Ζωής (βλ. Παράρτημα) και τα μέλη της Ομάδας Α΄ κινούνται στο χώρο ανάλογα με το ρόλο που παίζουν. Αφήνω λίγο χρόνο ανάμεσα στην ανάγνωση κάθε περιστατικού προκειμένου να πάρουν το χρόνο τους και να έχουν τη δυνατότητα να σκεφτούν να κάνουν ή να μην κάνουν το βήμα.

Με την ολοκλήρωση της ανάγνωσης και αφού οι συμμετέχοντες έχουν πάρει τη θέση στο χώρο η οποία κατά τη γνώμη τους "ταιριάζει" στο ρόλο που υποδύονται, τους ζητάω χωρίς να μετακινηθούν, να κοιτάξουν γύρω τους και να δουν τη θέση των "συμμαθητών/τριων" τους. Στη συνέχεια τους ζητάω να αποκαλύψουν το ρόλο τους λέγοντας «Είμαι ένα π.χ. Τσιγγανόπουλο 12 ετών, που δεν έχει τελειώσει το Δημοτικό σχολείο». Τους ξαναζητάω να κοιτάξουν γύρω τους, έχοντας τη νέα πληροφορία και πριν βγουν από τους ρόλους να πουν με μια λέξη – φράση το πως νιώθουν ή τι σκέφτονται.

Τέλος, τους αναφέρω ότι η διαδικασία έχει ολοκληρωθεί και τους ζητάω να βγουν από τους ρόλους τους και μαζί με τους υπόλοιπους (Ομάδα Β΄) να μπορούμε ξανά στην τάξη, με στόχο να συζητήσουμε την όλη διαδικασία.

Ανατροφοδότηση από τη βιωματική άσκηση

Μπαίνοντας ξανά στην τάξη, πρόκειται να γίνει μια συζήτηση με βάση τους παρακάτω άξονες - ερωτήσεις:

- Πως τους φάνηκε η διαδικασία;

- Πως ένιωσαν όταν έκαναν ένα βήμα μπροστά και τι ένιωσαν ή σκέφτηκαν μένοντας πίσω και βλέποντας τους άλλους να προχωράνε
- Τι δυσκολίες αντιμετώπισαν στην προσπάθεια τους να υποδυθούν τους ρόλους και από πού αντλήσανε τις πληροφορίες για τους ρόλους που υποδύθηκαν;
- Πως βίωσαν τη διαδικασία οι παρατηρητές; Ποιες είναι οι δικές τους σκέψεις και συναισθήματα; Δυσκολεύτηκαν να βρουν τους ρόλους που υποδύονταν οι συμμαθητές/τριες τους;

Μετά την ολοκλήρωση της συζήτησης, ζητάω από τους μαθητές/τριες να χωριστούν σε 4 ομάδες, όπως θέλουν με μοναδική προϋπόθεση σε κάθε ομάδα να υπάρχουν άτομα και από τις δύο ομάδες (συμμετέχοντες στην άσκηση και παρατηρητές/τριες). Αφού σχηματιστούν οι ομάδες, δίνω σε κάθε ομάδα μια κάρτα με τη θεματική του Project, την οποία πρόκειται να δουλέψουν στη συνέχεια.

ΦΥΛΛΑΔΙΟ: ΚΑΡΤΕΣ ΡΟΛΩΝ

ΦΥΛΛΑΔΙΟ: ΚΑΡΤΕΣ ΡΟΛΩΝ

Σημείωση για συντονιστή: Φτιάξτε τις δικές σας κάρτες. Όσο πιο πολύ αντικατοπτρίζουν τα βιώματα των δικών σας παιδιών, τόσο πιο αποτελεσματικές θα καταστούν! Οι παρακάτω αποτελούν δείγματα.

<p>Είσαι οκτώ ετών. Εσύ και τα δυο αδέρφια σου ζείτε σε ένα όμορφο σπίτι με ένα μεγάλο κήπο και μια πισίνα. Ο πατέρας σας είναι προϊστάμενος σε μια τράπεζα στην πόλη σας. Η μητέρα σας φροντίζει το σπίτι και την οικογένεια.</p>	<p>Γεννήθηκες σε αυτή την πόλη, όμως οι γονείς σου μετακόμισαν εδώ από την Ασία. Διατηρούν ένα όμορφο εστιατόριο και μένεις σε δωμάτια πάνω από το εστιατόριο με την αδελφή σου. Εσύ και αυτή βοηθάτε στο εστιατόριο μετά το σχολείο. Είσαι δεκατριών ετών.</p>
<p>Είσαι δέκα ετών. Ζεις σε μια φάρμα στην εξοχή. Ο πατέρας σου είναι αγρότης και η μητέρα σου φροντίζει τις αγελάδες, τις χήνες και τις κότες. Έχεις τρία αδέρφια και μια αδελφή.</p>	<p>Είσαι μοναχοπαίδι. Ζεις μόνο με τη μητέρα σου σε ένα διαμέρισμα στην πόλη. Η μητέρα σου δουλεύει σε ένα εργοστάσιο. Είσαι εξαιρετικός/εξαιρετική στη μουσική και το χορό. Είσαι εννιά ετών.</p>
<p>Είσαι ένα παιδί Ρομά δώδεκα ετών. Ζεις στην άκρη ενός μικρού χωριού σε ένα μικρό σπίτι, όπου δεν υπάρχει αποχωρητήριο. Έχεις έξι αδέρφια και αδελφές.</p>	<p>Γεννήθηκες με αναπηρία και χρησιμοποιείς αναπηρικό καροτσάκι. Ζεις σε ένα διαμέρισμα στην πόλη με τους γονείς και τις δυο αδελφές σου. Και οι δυο γονείς σας είναι δάσκαλοι. Είσαι δώδεκα ετών.</p>
<p>Είσαι έντεκα ετών. Ζεις σε ένα ορφανοτροφείο από τότε που ήσουν βρέφος. Δε γνωρίζεις ποιοι είναι οι γονείς σου.</p>	<p>Είσαι εννέα ετών και έχεις πανομοιότυπο δίδυμο αδελφό-αδελφή. Ζεις σε ένα διαμέρισμα στην πόλη με τη μητέρα σου, η οποία δουλεύει σε ένα πολυκατάστημα. Ο πατέρας σου είναι στη φυλακή.</p>
<p>Είσαι εννέα ετών και μοναχοπαίδι. Ζεις σε ένα διαμέρισμα σε μια πόλη με τους γονείς σου. Ο πατέρας σου είναι οικοδόμος και η μητέρα σου ταχυδρόμος. Είσαι εξαιρετικός/εξαιρετική στον αθλητισμό.</p>	<p>Εσύ και οι γονείς σου ήρθατε σε αυτή τη χώρα για να βρείτε ασφάλεια από τον πόλεμο που εξελίσσεται στην πατρίδα σας, στην Αφρική. Τώρα είσαι έντεκα ετών και είσαι εδώ τρία χρόνια από τότε που ήσουν εννιά. Δεν ξέρεις πότε θα μπορέσεις να επιστρέψεις στην πατρίδα σου.</p>

Είσαι δεκατριών ετών, το μεγαλύτερο από έξι παιδιά. Ο πατέρας σου είναι οδηγός φορτηγού και λείπει πολύ και η μητέρα σου είναι σερβιτόρα, η οποία συχνά πρέπει να δουλεύει τα βράδια. Πρέπει να προσέχεις τα αδέρφια σου συχνά.	Οι γονείς σου χώρισαν όταν ήσουν βρέφος. Τώρα είσαι δώδεκα ετών. Ζεις με τη μητέρα σου και το σύντροφο της. Τα σαββατοκύριακα επισκέπτεσαι τον πατέρα σου και τη νέα του σύζυγο του και τα δυο μικρά παιδιά τους.
Είσαι έντεκα ετών. Έχεις ζήσει με διάφορους θετούς γονείς από τότε που ήσουν μικρό παιδί, καθώς οι γονείς σου αδυνατούσαν να σε φροντίσουν. Οι θετοί γονείς σου είναι καλοί. Άλλα τέσσερα υιοθετημένα παιδιά μένουν επίσης μαζί σας στο ίδιο μικρό σπίτι.	Είσαι οκτώ ετών. Εσύ και η αδελφή σου ζείτε με τον παππού και τη γιαγιά σας σε μια μικρή πόλη στην εξοχή. Οι γονείς σας είναι χωρισμένοι και η μητέρα σας δουλεύει ως γραμματέας στην πόλη. Σπάνια βλέπεις τον πατέρα σου.
Αντιμετωπίζεις μια μαθησιακή δυσκολία η οποία σε κρατά δυο τάξεις πίσω στο σχολείο. Είσαι δέκα ετών και ψηλότερος από όλα τα υπόλοιπα παιδιά, τα οποία είναι μόνο οκτώ. Και οι δυο γονείς σου δουλεύουν, γι' αυτό δε διαθέτουν πολύ χρόνο για να σε βοηθήσουν με την κατ' οίκον εργασία σου.	Η μητέρα σου πέθανε όταν γεννήθηκες. Ο πατέρας σου ξαναπαντρεύτηκε και ζεις μαζί με αυτόν και τη μητριά σου και τις δυο της κόρες. Είσαι οκτώ ετών και αυτές έφηβες. Ο πατέρας σου είναι δικηγόρος.
Είσαι οκτώ ετών και το μικρότερο από τρία παιδιά. Η οικογένεια σου ζει σε ένα μικρό διαμέρισμα σε μια μεγάλη πόλη. Ο πατέρας σου είναι μηχανικός, όμως προς το παρόν είναι άνεργος, γι' αυτό δεν έχετε πολλά χρήματα. Όμως, ο πατέρας σου διαθέτει περισσότερο χρόνο για να παίζει μαζί σου.	Μετανάστευσες σε αυτή τη χώρα όταν ήσουν μωρό. Τώρα είσαι δέκα ετών. Πολλοί άλλοι μετανάστες ζουν στη γειτονιά σου, όπου ο πατέρας σου διαθέτει ένα κατάστημα. Μιλάς τις γλώσσες τόσο της παλιάς, όσο και της νέας σου πατρίδας και συχνά μεταφράζεις για τη μητέρα και τη γιαγιά σου.
Είσαι έντεκα ετών. Ζεις σε ένα χωριό στην εξοχή με τους γονείς σου και ένα μικρότερο αδελφό και μια μικρότερη αδελφή. Οι γονείς σου έχουν ένα αρτοποιείο. Μερικές φορές σε κοροϊδεύουν επειδή είσαι αρκετά παχουλός/παχουλή.	Έχεις άσθμα και αναγκάζεσαι να λείπεις πολύ από το σχολείο, καθώς είσαι άρρωστος, ιδιαίτερα κατά το χειμώνα. Περνάς πολύ χρόνο στο σπίτι, στο κρεβάτι, παρακολουθώντας τηλεόραση, σερφάροντας στο διαδίκτυο και παίζοντας ηλεκτρονικά παιχνίδια. Νιώθεις μοναξιά, καθώς και οι δυο γονείς σου πάνε δουλειά. Είσαι δεκατριών ετών.
Είσαι το παιδί του Αμερικανού πρέσβη στη χώρα σου. Πηγαίνεις σε διεθνές σχολείο. Φοράς χοντρά γυαλιά και τραυλίζεις ελαφρά. Είσαι έντεκα ετών.	Εσύ και ο μεγάλος σου αδελφός, είστε ιδιαίτερα χαρισματικοί στα μαθηματικά, τη φυσική, τις γλώσσες και, ως γεγονός, στα περισσότερα πράγματα. Οι γονείς σας είναι καθηγητές πανεπιστημίου. Σας στέλνουν σε ειδικά μαθήματα και εκπαιδευτικές κατασκηνώσεις συνεχώς, για να προετοιμαστείτε για διαγωνισμούς.

Διαβάστε τις παρακάτω καταστάσεις μεγάλωφωνα. Αφού διαβάσετε την κάθε κατάσταση, δώστε στα παιδιά χρόνο για να προχωρήσουν μπροστά και για να δουν πού βρίσκονται σε σχέση με τα άλλα παιδιά.

1. Εσύ και η οικογένεια σου έχετε πάντα αρκετά χρήματα για να καλύψετε τις ανάγκες σας.
2. Ζεις σε ένα αξιοπρεπές σπίτι με τηλέφωνο και τηλεόραση.
3. Δε σε κοροϊδεύουν και δε σε απομονώνουν λόγω της διαφορετικής σου εμφάνισης ή αναπηρίας.
4. Οι άνθρωποι με τους οποίους ζείτε, ζητούν τη γνώμη σας για σημαντικές αποφάσεις που σας αφορούν.
5. Πηγαίνετε σε ένα καλό σχολείο και λαμβάνετε μέρος σε ομίλους και αθλητικά γεγονότα μετά το σχολείο.

6. Παρακολουθείτε επιπρόσθετα μαθήματα μετά το σχολείο στη μουσική και τη ζωγραφική.
7. Δε φοβάστε μην τυχόν σας σταματήσει η αστυνομία.
8. Ζείτε με ενήλικες που σας αγαπούν και έχουν πάντα υπόψη το καλύτερο για το συμφέρον σας.
9. Δεν έχεις ποτέ βιώσει διάκριση εναντίον σου λόγω της καταγωγής σου ή της καταγωγής των γονιών σου, το υπόβαθρο, τη θρησκεία ή την κουλτούρα σου.
10. Λαμβάνεις συχνούς ιατρικούς και οδοντιατρικούς ελέγχους, ακόμη κι όταν δεν είσαι άρρωστος/άρρωστη.
11. Εσύ και η οικογένεια σου πάτε για διακοπές μια φορά το χρόνο.
12. Μπορείς να καλέσεις φίλους για δείπνο ή για να διανυκτερεύσουν στο σπίτι σου.
13. Όταν μεγαλώσεις, μπορείς να πας πανεπιστήμιο ή να επιλέξεις οποιαδήποτε δουλειά η επάγγελμα επιθυμείς.
14. Δε φοβάσαι μήπως σε πειράξουν ή σου επιτεθούν στο δρόμο, στο σχολείο ή όπου ζεις.
15. Συνήθως βλέπεις στην τηλεόραση ή σε ταινίες, ανθρώπους που μοιάζουν με εσένα και ζουν όπως ζεις εσύ.
16. Εσύ και η οικογένεια σου πηγαίνετε στον κινηματογράφο, στο ζωολογικό κήπο, στο μουσείο, στην εξοχή ή άλλα διασκεδαστικά μέρη τουλάχιστον μια φορά το μήνα.
17. Οι γονείς σου και ο παππούς και η γιαγιά σου, ή ακόμη και ο προπάππους και η προγιαγιά σου γεννήθηκαν σε αυτή τη χώρα.
18. Λαμβάνεις νέα ρούχα και παπούτσια οποτεδήποτε τα χρειαστείς.
19. Έχεις μπόλικο χρόνο να παίξεις και φίλους να παίζεις μαζί τους.
20. Έχεις πρόσβαση σε ηλεκτρονικό υπολογιστή και μπορείς να χρησιμοποιήσεις το διαδίκτυο.
21. Αισθάνεσαι πως εκτιμάσαι για αυτό που μπορείς να κάνεις και λαμβάνεις ενθάρρυνση να αναπτύξεις όλες τις ικανότητες σου.
22. Πιστεύεις πως θα έχεις ένα ευτυχημένο μέλλον όταν μεγαλώσεις.

Δραστηριότητα 2^η:

Στόχοι: - Να διερευνήσουν οι μαθητές τη σχέση ανάμεσα στο τι είναι αναμενόμενο από αυτούς και στο πώς συμπεριφέρονται - Να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με τις συνέπειες της συμπεριφοράς τους στους άλλους - Να προκληθεί συζήτηση για τις συνέπειες που προκύπτουν, όταν αντιμετωπίζουμε τους ανθρώπους με στερεότυπα

Διάρκεια: Μία ώρα Προτεινόμενες τάξεις: Γ' Γυμνασίου – Γ' Λυκείου

Τι χρειαζόμαστε: Λευκές ετικέτες περίπου 5Χ2 εκ., μία για κάθε μαθητή Προετοιμασία: Γράφουμε πάνω σε κάθε ετικέτα ένα χαρακτηριστικό, π.χ. ανεύθυνος, ευφυής, χαζός, έξυπνος, άγαρμπος κ.λπ.

Αποφασίζουμε ποιος θα είναι ο στόχος της τάξης, όπως για παράδειγμα να σχεδιάσει μια αφίσα συνεργατικά, να οργανώσει μια εκδήλωση, να μεταφέρει έπιπλα ή να κάνει μια συζήτηση (π.χ. πάνω στην ερώτηση: «Αν μπορούσε να έρθει στην πόλη μας ένα πολύ γνωστό μουσικό γκρουπ, ποιο θα θέλαμε να είναι;»).

Θέματα: Στερεότυπα, διακρίσεις.

1. Κολλάμε μια ετικέτα στο μέτωπο κάθε μαθητή, χωρίς ο ίδιος να μπορεί να δει τι γράφει.
2. Εξηγούμε το στόχο στους μαθητές (π.χ. να οργανώσουν την εκδήλωση). Τονίζουμε ότι κατά τη διάρκεια της διαδικασίας πρέπει να αντιμετωπίζουν τους άλλους σύμφωνα με τις ετικέτες τους (ταμπέλες). Για παράδειγμα, αν κάποιος έχει την ταμπέλα «τεμπέλης» στο μέτωπό του, όλοι οι άλλοι πρέπει να του συμπεριφέρονται σαν να είναι πάντα τεμπέλης, χωρίς όμως να του αναφέρουν τη συγκεκριμένη λέξη!
3. Οι μαθητές πρέπει να προσπαθήσουν πολύ για να πετύχουν το στόχο τους και να συμπεριφέρονται ο ένας στον άλλον σύμφωνα με το στερεότυπο της ταμπέλας τους.
4. Στο τέλος της δραστηριότητας οι μαθητές πρέπει να μαντέψουν τι γράφει η ταμπέλα τους, αν και δεν είναι αυτός ο κύριος στόχος του παιχνιδιού.

Ξεκινάμε ρωτώντας, αν μπορούν να μαντέψουν τι γράφει η ετικέτα τους και έπειτα εξετάζουμε πτυχές της δραστηριότητας:

- Πώς νιώσατε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας;
- Ήταν δύσκολο να συμπεριφέρεστε στους άλλους γύρω σας σύμφωνα με τις ταμπέλες τους;
- Μήπως υπήρξε κάποιος που άρχισε να συμπεριφέρεται, όπως υπαγόρευε η ταμπέλα του; Π.χ. κάποιος που είχε την ετικέτα «ευφυής», μήπως άρχισε να λέει ανέκδοτα και να συμπεριφέρεται με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση; Ή κάποιος που είχε την ετικέτα «τεμπέλης», μήπως σταμάτησε να βοηθάει ή να συμμετέχει;

- Τι είδους ταμπέλες βάζουμε στους ανθρώπους στην πραγματική ζωή; Πώς τους επηρεάζουν και πώς επηρεάζουν τον τρόπο που σκεφτόμαστε γι' αυτούς;

Λαμβάνουμε υπόψη ότι αυτή η δραστηριότητα μπορεί να προκαλέσει έντονα συναισθήματα. Προσέχουμε ιδιαίτερα, ώστε να μη δώσουμε κάποια ετικέτα σε μαθητή που έχει τάσεις για αυτό το χαρακτηριστικό ή έχει στοχοποιηθεί για κάτι παρόμοιο⁷⁴.

Δραστηριότητα 3:

Παιχνίδια Συγκέντρωσης για Ρομά

❖ Κάρτες μνήμης

- Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε κάρτες που σχετίζονται με τα ζώα, τα φρούτα κ.α και την ονομασία τους
- Τα παιδιά παρατηρούν τις κάρτες και προσπαθούν να απομνημονεύσουν τα ζευγαράκια
- Μετά από μερικά λεπτά γυρνάμε τις κάρτες από την ανάποδη μεριά
- Κάθε παιδί με την σειρά προσπαθεί να αποκαλύψει τα ζευγαράκια στις όμοιες κάρτες
- Αν οι κάρτες που επιλεγούν δεν είναι όμοιες τις ξανά γυρίζουν ανάποδα.
- Κάθε φορά που αποκαλύπτονται όμοιες κάρτες τα παιδιά λένε την λέξη που αναγράφει και απεικονίζει η κάρτα

❖ Μουσικά όργανα

- Τα παιδιά κάθονται οκλαδόν σε κύκλο ή στα θρανία τους εάν βρίσκονται σε κυκλική μορφή
- Κρατάνε ένα μουσικό όργανο και προσπαθούν να το δώσουν στον διπλανό χωρίς να κάνει καθόλου θόρυβο
- Κάθε παιδί προωθεί το μουσικό όργανο στον διπλανό του με τον ίδιο τρόπο
- Προσθέτουμε ταυτόχρονα κι άλλα μουσικά όργανα στον κύκλο

Σκοπός είναι να φτάσουν όλα τα μουσικά όργανα στον δάσκαλο δίχως να ακουστούν

❖ Ο ιστός της αράχνη

- Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο
- Ο δάσκαλος κρατάει ένα κουβάρι μαλλί
- Ο δάσκαλος δένει την αρχή του κουβαριού στον δείκτη του
- Στην συνέχεια εξηγεί στα παιδιά ότι όποιος έχει το κουβάρι το περνάει στο δάχτυλο του και το πετάει σε όποιον θέλει. Καθώς το πετάει μπορεί να πει μια θετική φράση που μπορεί να

⁷⁴ http://noiazomakaidrw.gr/wp-content/uploads/2015/07/Symbiosis_project_manual_final.pdf.

ορίσει ο δάσκαλος ως αρχή π.χ «Μου αρέσει να...» «Χαίρομαι γιατί...» (Με αυτόν τον τρόπο τα παιδιά μαθαίνουν να εκφράζονται και κυρίως να εκφράζονται θετικά)

- Το παιχνίδι τελειώνει όταν όλα τα παιδιά έχουν δέσει το μαλλί στο δάχτυλο τους και διαπιστώσουν ότι έχει δημιουργηθεί ένας ιστός αράχνης

Δραστηριότητα 4 ΓΙΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

❖ Ευαισθητοποιούμε τα παιδιά σε καταστάσεις αποκλεισμού και στερεοτύπων. Τα παιδιά ετοιμάζουν κάρτες στις οποίες γράφουν ένα αρνητικό επίθετο π.χ γυαλιάκια, κοντός, μαρτυριάρης κλπ. Οι κάρτες μοιράζονται τυχαία σε όλα τα παιδιά. Κάθε παιδί διαβάζει το επίθετο που του έτυχε. Λέει πρώτα αν συμφωνεί ότι το χαρακτηρίζει το επίθετο και στη συνέχεια λέει πώς θα ένιωθε αν τον φώναζαν με αυτό το επίθετο.

❖ Οι μαθητές βρίσκουν όρους ή λέξεις που έχουν σχέση με τη «φυγή» και προσπαθούν ανά ομάδες να τις απεικονίσουν με το σώμα τους. Κάθε ομάδα μπορεί να αποφασίσει για να απεικονίσει ένα όρο, π.χ. «φυγή», «φόβο», «κυνηγημένος», «τρόμος», «απώλεια», «απόρριψη» ή «ευπρόσδεκτος» κλπ. Στις ομάδες οι μαθητές πρώτα συζητούν και μετά απεικονίζουν με το σώμα τους, τις κινήσεις τους και τις εκφράσεις τους την δική τους ερμηνεία του όρου. Κάθε ομάδα παρουσιάζει την ερμηνεία στους υπόλοιπους οι οποίοι θα πρέπει:

- Να αποδώσουν ελεύθερα στο γραπτό λόγο (με λέξεις ή προτάσεις) τι βλέπουν
 - Οι μαθητές της κάθε ομάδας μπορούν να πουν πως θα απεικόνιζαν οι ίδιοι το συγκεκριμένο όρο.
- Στόχος της άσκησης: Δημιουργία βαθύτερης γνώσης για το φόβο, την ανασφάλεια και την απόρριψη που νιώθει ένας Ρομά.

Δραστηριότητα 5 Σύνδεση με το μάθημα γλώσσας:

- Ζητώ από τα παιδιά να σταθούν όρθια σε κύκλο.
 - Δίνω σε όλους / όλες από ένα φύλλο συνέντευξης, όπως αυτό που ακολουθεί παρακάτω.
 - Ζητώ να μιλήσουν με όσους περισσότερους συμμαθητές / όσες περισσότερες συμμαθήτριές τους μπορούν μέσα στα επόμενα 7 λεπτά, με στόχο να βρουν κάποιον / κάποιαν για τον οποίο / την οποία να ισχύει η συγκεκριμένη φράση. Όταν τον / τη βρουν γράφουν το όνομά του / της δίπλα στη συγκεκριμένη φράση.
 - Αν κάποιος μαθητής / κάποια μαθήτρια τελειώσει πριν από τον προβλεπόμενο χρόνο, η δραστηριότητα ολοκληρώνεται.
 - Ζητώ από κάθε μαθητή / κάθε μαθήτρια να διαβάσει τα ευρήματά του. Οι συμμαθητές / οι συμμαθήτριές του μπορούν να διαψεύσουν ή να επιβεβαιώσουν.
 - Ένα φύλλο συνέντευξης Θέση της δραστηριότητας (τι έγινε πριν - τι θα γίνει μετά): 20 λεπτά
- Στόχοι:
- Να ενισχυθούν όλες οι γλωσσικές δεξιότητες (κατανόηση και παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου / αλληλεπίδραση).

- Να εξοικειωθούν οι μαθητές / οι μαθήτριες με τη συλλογή αυθεντικών πληροφοριών από τους συνομιλητές τους.
 - Να γνωριστούν καλύτερα όλα τα μέλη της ομάδας.
 - Να βελτιωθεί η επικοινωνία και αλληλεπίδραση μεταξύ όλων των μελών της ομάδας.
 - Να εξοικειωθούν τα παιδιά με την τήρηση των κανόνων.
 - Να ενισχυθεί η δεξιότητα της συγκέντρωσης και της ταχύτητας αντίδρασης.
 - Να αναδειχθεί η αξία της πολυγλωσσίας και της διαγλωσσικότητας.
- Εξηγώ ότι δεν παίρνουμε πάνω από μία πληροφορία από τον ίδιο μαθητή / την ίδια μαθήτρια.
Προσαρμογή σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες και διαφορετικά επίπεδα
- Μπορεί να εφαρμοστεί με παιδιά μικρότερης ή μεγαλύτερης ηλικίας χωρίς ιδιαίτερες προσαρμογές.
 - Ενθαρρύνω τους μαθητές / τις μαθήτριες να χρησιμοποιούν, όπου χρειάζονται, άλλους γλωσσικούς κώδικες (τις γλώσσες προέλευσής τους ή άλλες γλώσσες).

Δραστηριότητα 6 Σκυταλοδρομία Σύνδεση με το μάθημα γλώσσας:

Μέσα και υλικά που θα χρειαστείτε:

Διαδικασία ανάπτυξης της δραστηριότητας σε βήματα – Οδηγίες (προετοιμασία - υλοποίηση - ολοκλήρωση - αποτίμηση)

- Ζητάω από να σχηματίσουν δύο ή τρεις ισάριθμες ομάδες (ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών της τάξης - φροντίζοντας κάθε ομάδα να αποτελείται από τουλάχιστον 7 μαθητές / μαθήτριες).
- Τοποθετώ το πρώτο μέλος κάθε ομάδας σε απόσταση 2 μέτρων μακριά από το σημείο στο οποίο έχω στερεώσει τα χαρτιά flip-chart. Φροντίζω τα χαρτιά να έχουν μεταξύ τους απόσταση 1-2 μέτρων.
- Εξηγώ ότι κάθε μαθητής / μαθήτρια θα τρέξει για να γράψει μία φράση με πέντε τουλάχιστον λέξεις στο χαρτί που βρίσκεται μπροστά του και μετά θα παραδώσει τον μαρκαδόρο στο επόμενο παιδί της ομάδας του. Οι φράσεις που γράφουμε είναι φράσεις που έχουμε συναντήσει στα μαθήματα ή η αίσθησή μας από τα μαθήματα (τι μας άρεσε, τι δε μας άρεσε κ.ο.κ).
- Εξηγώ ότι δεν μπορεί να επαναλαμβάνεται η ίδια πρόταση στην ίδια ομάδα.
- Κερδίζει η ομάδα που όλα τα μέλη της θα προλάβουν πρώτα να γράψουν από μία πρόταση στο χαρτί flip chart.

Χρειαζόμαστε: Φύλλα flip-chart, Μαρκαδόρους

Θέση της δραστηριότητας (τι έγινε πριν - τι θα γίνει μετά): 10 λεπτά

Στόχοι:

Με αυτήν την δραστηριότητα αναμένεται:

- Να βελτιωθεί η ικανότητα έκφρασης με ολοκληρωμένες φράσεις.
- Να ενδυναμωθεί η δεξιότητα παραγωγής γραπτού λόγου.
- Να αναπτυχθεί η νοητική ενδυνάμωση των παιδιών (ικανότητα συγκέντρωσης, ταχύτητα αντίδρασης, μνήμη).
- Να καλλιεργηθεί η κοινωνική δεξιότητα του σεβασμού των κανόνων.

- Να αναδειχθεί η αξία της πολυγλωσσίας και της διαγλωσσικότητας.

Οι ομάδες πρέπει να είναι ισάριθμες. Προσαρμογή σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες και διαφορετικά επίπεδα.

Δραστηριότητα 7:

Δραστηριότητα για συναισθήματα:

Συγκεντρώνουμε την ομάδα σε κύκλο. Σκοπός της σημερινής άσκησης είναι να ανακαλύψουμε :

«Με πόσους τρόπους άραγε μπορούμε να πούμε μια και μόνο λέξη;»

Μπορούμε να ξεκινήσουμε επιλέγοντας τη λέξη «καλημέρα!».

Ο επόμενος στη σειρά λέει την ίδια λέξη αλλά με διαφορετικό τρόπο κ.ο.κ.

Για παράδειγμα μπορεί να την πει με χαρά, νυσταγμένος, δυνατά, με λύπη, αργά, με θυμό, με δυνατό γέλιο ή βάζοντας ερωτηματικό στο τέλος...

Η δραστηριότητα μπορεί να ολοκληρωθεί όταν ολοκληρωθεί ο κύκλος με τους εκπαιδευόμενους. Στην πορεία της άσκησης μπορούμε αντί για λέξη να χρησιμοποιήσουμε μια μικρή φράση, όπως για παράδειγμα: «τι κάνεις εδώ;».

Αν η ομάδα ανταποκρίνεται τότε μπορεί να χωριστεί σε ζευγάρια και ο ένας να κάνει την ερώτηση και άλλος να απαντά ανάλογα με το ύφος της ερώτησης.

Π.χ. • «Τι κάνεις εδώ;» (με χαρά)

- «Ήρθα να σε δω»
- «Τι κάνεις εδώ;» (με θυμό)
- «Ό,τι θέλω κάνω»

Δραστηριότητα 8:

Τι υπέροχος κόσμος! Πως θέλετε να ζήσετε;

Οδηγίες:

- Ετοιμάστε χρώματα παντός είδους. Ζητήστε από τα παιδιά να σκεφτούν ένα περιβάλλον που θα τους άρεσε να έχουν – πραγματικό ή φανταστικό – και να το σχεδιάσουν.

- Μετά ζητήστε από τα παιδιά να σκεφτούν ένα περιβάλλον που δε θα ήθελαν να έχουν και να το σχεδιάσουν.

- Όταν οι ζωγραφιές ολοκληρωθούν, κρεμάστε τις και καλέστε τα παιδιά να δουν τη μικρή αυτή έκθεση.

Κάντε απολογισμό της δραστηριότητας, θέτοντας ερωτήσεις όπως:

α. Ήταν εύκολο να σκεφτείτε τα δυο διαφορετικά περιβάλλοντα;

β. Ποια ζωγραφιά και περιβάλλον σας αρέσει περισσότερο; Γιατί;

γ. Ποια ζωγραφιά και περιβάλλον δε σας αρέσει καθόλου; Γιατί;

δ. Αν υπήρχαν άνθρωποι στο περιβάλλον που ζωγραφίσατε, πώς θα αισθάνονταν;

ε. Ποια εικόνα ταιριάζει με το πραγματικό σας περιβάλλον;

* Συγκεντρώστε υλικά χρωματισμού. • Φτιάξτε αντίγραφα του φυλλαδίου για το κάθε παιδί

Υλικά: Χαρτί, Υλικά χρωματισμού, λ.χ. μπογιές, μαρκαδόρους, κραγιόνια, μολύβια, Χρωματιστές πινέζες ή κολλητική ταινία για το κρέμασμα ζωγραφιών.

α. Το περιβάλλον είναι κάτι περισσότερο από έναν απλό φυσικό χώρο. Ποιοι άλλοι παράγοντες συνθέτουν ένα θετικό ή ένα αρνητικό περιβάλλον;

Σκεφτείτε παράγοντες όπως ευκαιρίες, απουσία βίας, απουσία διακρίσεων, ελευθερία και ανθρώπινα δικαιώματα. β. Πώς μας επηρεάζει το φυσικό μας περιβάλλον; Πώς μας επηρεάζει το περιβάλλον όσον αφορά τα δικαιώματά μας; γ. Πώς θα περιγράφατε το περιβάλλον όπου ζείτε όσον αφορά τα δικαιώματα; δ. Τι θα θέλατε να αλλάξετε στο φυσικό σας περιβάλλον; Στο περιβάλλον δικαιωμάτων σας; ε. Τι θα μπορούσατε να κάνετε για να κάνετε το περιβάλλον σας όπως αυτό που σχεδιάσατε; ζ. Έχουν όλα τα παιδιά στον κόσμο ένα περιβάλλον που τους αρέσει; η. Έχουμε ανθρώπινο δικαίωμα για ένα καλό περιβάλλον; θ. Πιστεύετε πως θα έπρεπε να έχουμε δικαίωμα για ένα καλό περιβάλλον; ι. Τι μπορούμε να κάνουμε για να προωθήσουμε ένα καλό περιβάλλον για όλα τα παιδιά του κόσμου;

Δραστηριότητα 9:

-Να κατανοήσουν οι μαθητές/ριες ότι η πρώτη εντύπωση μπορεί να είναι παραπλανητική

- Να εντοπίσουν τις παγίδες που κρύβουν τα στερεότυπα

- Να εντοπίσουν περιπτώσεις της καθημερινότητας που λειτουργούν με στερεότυπα και να διερευνήσουν πώς αυτά επηρεάζουν τη συμπεριφορά τους

Διάρκεια: Μία ώρα

Προτεινόμενες τάξεις: Όλες οι τάξεις Γυμνασίου και Λυκείου

Τι χρειαζόμαστε: Έναν πίνακα για να καταγράψουμε λέξεις και έννοιες-κλειδιά, μια ευρύχωρη αίθουσα

Θέματα: Στερεότυπα, δικαίωμα στη διαφορετικότητα

1. Εξηγούμε στους μαθητές ότι για ζέσταμα θα κινηθούμε στο χώρο. Θα πρέπει όμως να βρούμε ένα ίδιο περπάτημα για όλους και ζητάμε να προτείνουν τα χαρακτηριστικά του (π.χ. ρυθμός, κατεύθυνση, ακριβής κίνηση κ.λπ.). Θα πρέπει να κινούμαστε όλοι ακριβώς με τον ίδιο τρόπο.

2. Προτού ξεκινήσει η δραστηριότητα, διακριτικά κρατάμε παράμερα δύο ή τρία άτομα και τους δίνουμε την οδηγία να ξεκινήσουν με το σύνθημά μας να κινούνται ανάμεσά μας με εντελώς διαφορετικό, ελεύθερο τρόπο.

3. Οι μαθητές αρχίζουν να περπατούν, όπως έχουμε αποφασίσει από κοινού. Στη συνέχεια δίνουμε το σύνθημα να ξεκινήσουν και οι υπόλοιποι με την ελεύθερη κίνηση. Αφήνουμε την άσκηση να εξελιχθεί για μερικά λεπτά, παρατηρώντας εάν η διαφορετική κίνηση των δύο-τριών ατόμων φέρνει κάποια αναστάτωση, αλλαγή ή επιρροή γενικότερα στους υπόλοιπους μαθητές.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

- Ζητάμε από τους μαθητές να περιγράψουν τι πιστεύουν ότι συνέβη.
- Ζητάμε επίσης να μας εξηγήσουν πώς αισθάνθηκαν, όταν περπατούσαν όλοι με τον ίδιο τρόπο και αν άλλαξε κάτι μέσα τους, όταν προστέθηκαν και τα τρία τελευταία άτομα. Πιθανές απαντήσεις που θα δοθούν από τους μαθητές μπορεί να αναφέρουν ότι αποσυντονίστηκαν, ζήλησαν την ελεύθερη κίνηση και την ακολούθησαν ή όχι (και γιατί), εκνευρίστηκαν κ.λπ. Δεν ξεχνάμε να ρωτήσουμε επίσης και την τριάδα με την ελεύθερη κίνηση για το πώς αισθάνθηκαν που πήγαιναν «κόντρα στο ρεύμα». Ήταν εύκολο, δύσκολο, απολαυστικό, κουραστικό; Γιατί;
- Στη συνέχεια ρωτάμε τους μαθητές, εάν αυτό το σχήμα με τη διαφορετική «κίνηση» ενάντια σε αυτήν που είχαμε από κοινού αποφασίσει, καθώς και τα συναισθήματα που τη συνοδεύουν, ισχύουν για κάποια συνθήκη στην καθημερινή ζωή μας, ή αν έχουν βιώσει οι ίδιοι μια τέτοια συνθήκη.
- Εάν ναι, έπαιζαν το ρόλο του μέλους μιας «ομάδας με προκαθορισμένη κίνηση» ή ενός που πάει κόντρα σε αυτήν; Πώς αισθάνθηκαν;
- Γιατί πιστεύουν ότι κάποιος άνθρωπος μπορεί να επιλέξει να πάει με το ρεύμα ή κόντρα σε αυτό;
- Υπάρχουν χαρακτηρισμοί σε αυτές τις περιπτώσεις που χρησιμοποιούνται για τον έναν ρόλο ή τον άλλον;

2ο Μέρος:

1. Ζητάμε από τους μαθητές να κινηθούν ελεύθερα σε έναν άδειο χώρο. Με το σύνθημα που δίνουμε οι μαθητές θα πρέπει να σχηματίσουν δυάδες με το άτομο που γνωρίζουν λιγότερο.

2. Χωρίς να μιλήσουν καθόλου, οι δυάδες κάθονται αντικριστά και σκέφτονται απαντήσεις στις ακόλουθες ερωτήσεις για τον απέναντί τους, τις οποίες πρέπει μετά να θυμούνται:

- Ποιο είναι το αγαπημένο του/της χρώμα;
- Τι μουσική ακούει;
- Με ποιο καρτούν θα τον/την παρομοιάζεις;
- Τι θα τον/την εκνεύριζε σε σας;
- Τι πιστεύεις ότι τον/την εκνευρίζει γενικά;
- Πιστεύεις ότι είναι τακτικό και οργανωτικό άτομο ή όχι;
- Θα έπαιζες μαζί του/της παιχνίδια στον υπολογιστή ή θα πήγαινες σινεμά;
- Του/της αρέσει καλύτερα να διαβάζει ή να καθαρίζει;

3. Στη συνέχεια οι δυάδες συζητούν και αποκαλύπτουν ο ένας στον άλλον τις απαντήσεις που έδωσαν στα παραπάνω ερωτήματα.

4. Οι ερωτήσεις συνεχίζονται, αλλά τώρα οι μαθητές πρέπει να κοιτάζουν όλη την υπόλοιπη τάξη και να σκεφτούν τα παρακάτω:

- Αν ήταν στενοχωρημένος ο συμπαίκτης σας, ποιο πρόσωπο από την τάξη θα επιλέγατε για να τον παρηγορήσει;
- Ποιον θα διαλέγατε για να τον συμβουλευτεί για τα οικονομικά του;
- Ποιον θα διαλέγατε για να φτιάξει το χαλασμένο ράφι του;
- Ποιον θα διαλέγατε για να τον συμβουλευτεί σε ένα ερωτικό πρόβλημα;

Σε κύκλο στη συνέχεια συζητάμε όλοι μαζί, ποιους επέλεξαν από την τάξη για να βοηθήσουν στις παραπάνω καταστάσεις.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση: Συζητάμε με τους μαθητές γύρω από την ύπαρξη στερεοτύπων. Μπορούμε να θέσουμε ερωτήματα όπως: • Εκπλαγήκατε με τα χαρακτηριστικά που σας προσέδωσαν; Ήταν κοντινά στα πραγματικά σας χαρακτηριστικά ή στο πώς βλέπετε εσείς τον εαυτό σας; • Σας άρεσαν τα χαρακτηριστικά που σας προσέδωσαν; Τι θεωρείτε ότι έκανε τους άλλους να πιστέψουν ότι τα έχετε; • Ανταποκρίνεται η εξωτερική εικόνα κάποιου στην πραγματικότητα; • Θα θέλατε να έχετε το χαρακτηριστικό που σας προσέδωσαν; • Ποια εξωτερικά χαρακτηριστικά του άλλου επηρέασαν τις επιλογές σας; • Επηρέασε κάποιο χαρακτηριστικό του άλλου τη συμπεριφορά σας απέναντί του;

Μπορούμε με την τεχνική του καταγισμού ιδεών να φτιάξουμε μια λίστα στον πίνακα, συμπληρώνοντας τη φράση: «Σήμερα είμαι...». Οι μαθητές μπορούν να συμπληρώσουν τη φράση με ένα χαρακτηριστικό που τους αποδίδεται από ένα συγκεκριμένο περιβάλλον, στο οποίο κινούνται, π.χ. «σήμερα είμαι... η άτακτη κόρη που παράκουσε τη μητέρα της», «σήμερα είμαι... ένας καλός φίλος που ακούει τα προβλήματα του κολλητού του» κ.λπ. Αυτό μπορεί να γίνει ομαδικά, ή εναλλακτικά για κάθε μαθητή ξεχωριστά, όπου θα του προσθέτουν χαρακτηριστικά οι υπόλοιποι. Στο τέλος μπορούμε να κάνουμε μια ανασκόπηση και να εντοπίσουμε πιθανές αντιθέσεις στα χαρακτηριστικά που συγκεντρώνει κάποιος σε διάφορες πτυχές της ζωής του.

Δραστηριότητα 10:

1. Συνεργατική συναρμολόγηση (jigsaw classroom)

Είναι μια τεχνική συνεργατικής μάθησης. Αυτή η τεχνική είναι κατάλληλη όταν καλούμαστε με τους μαθητές μας να μελετήσουμε ένα επίμαχο κοινωνικο-επιστημονικό θέμα στο οποίο εμπλέκονται διάφορες ομάδες ανθρώπων (φορείς). Στην τεχνική αυτή, κάθε μαθητής είναι μέλος σε δύο ομάδες: στην αρχική ομάδα και στην ομάδα εμπειρογνώμων. Η αρχική ομάδα αποτελείται συνήθως από 4 μαθητές μεικτής ικανότητας. Η προς διερεύνηση θεματική περιοχή διαιρείται σε τόσες υποενότητες όσα και τα μέλη της αρχικής ομάδας. Σε κάθε μαθητή ανατίθεται μια μόνο υποενότητα και πρέπει να μετακινηθεί στην ομάδα εμπειρογνομών η οποία αντιπροσωπεύει ένα φορέα και η οποία απαρτίζεται από τους μαθητές που τους έχει ανατεθεί η ίδια θεματική υποενότητα. Μελετούν τις πηγές που τους δίνονται και γίνονται "ειδικοί" στη συγκεκριμένη υποενότητα. Επιστρέφουν στην αρχική τους ομάδα και είναι υπεύθυνοι να ενημερώσουν τα υπόλοιπα μέλη τις πληροφορίες που συνέλεξαν. Με αυτό τον τρόπο όλα τα παιδιά αναγκάζονται να εμπλακούν στη διαδικασία αφού κουβαλούν στους ώμους τους την ευθύνη να ενημερώσουν τα υπόλοιπα μέλη της αρχικής τους ομάδας για τις πληροφορίες που συνέλεξαν όσο βρίσκονταν στην ομάδα εμπειρογνομών.

2. Να σκεφτείς, να συνεργαστείς, να μοιραστείς!

Αυτή η τεχνική παρέχει στους μαθητές χρόνο να κάνουν σκέψεις γύρω από ένα θέμα έτσι ώστε να αναπτύξουν τις προσωπικές τους ιδέες και να μοιραστούν στη συνέχεια τις ιδέες τους με ένα συμμαθητή τους. Αρχικά οι μαθητές σκέφτονται την απάντηση που θεωρούν ότι είναι η κατάλληλη για ένα δοσμένο ερώτημα. Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός παραχωρεί χρόνο στους μαθητές να μοιραστούν και να συζητήσουν τις απαντήσεις τους με το διπλανό τους. Ακολούθως οι μαθητές μοιράζονται στις σκέψεις τους στην ολομέλεια της τάξης απ' όπου παίρνουν ανατροφοδότηση. Οι ερωτήσεις πρέπει να είναι καλλιεργούν την αποκλίνουσα σκέψη των μαθητών. Η δραστηριότητα αυτή είναι ιδιαίτερα βοηθητική στα μαθηματικά, κυρίως όταν οι μαθητές πρέπει να λύσουν προβλήματα.

3. 3-2-1

Τελειώνοντας το μάθημα μπορούμε να ζητήσουμε από τους μαθητές μας να μας πουν 3 πράγματα που έμαθαν, 2 πράγματα που τους άρεσαν και για τα οποία θα ήθελαν να μάθουν περισσότερα και μία ερώτηση για κάτι από αυτά που λέχθηκαν στο μάθημα και που δεν το έχουν κατανοήσει πλήρως. Με αυτό την τεχνική βοηθούμε τους μαθητές μας να αναλογιστούν τι έχουν μάθει και τι όχι άρα καλλιεργούμε μεταγνωστικές δεξιότητες. Παράλληλα δίνεται η ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να διαπιστώσει πόσο καλά έχουν αφομοιώσει οι μαθητές αυτά που έχουν διδαχθεί. Η τεχνική αυτή μπορεί να παρουσιαστεί ως ακολούθως: 3 ομοιότητες, 2 διαφορές και 1 ερώτηση για κείμενα που έχουν μελετηθεί ή να χρησιμοποιηθεί ως εισαγωγή σε θέμα που θα διδαχθεί για να διερευνήσει ο εκπαιδευτικός τις προηγούμενες γνώσεις των μαθητών για το συγκεκριμένο θέμα. Μπορεί η

δραστηριότητα αυτή να γίνει στην ολομέλεια της τάξης ως ακολούθως. Ο εκπαιδευτικός τοποθετεί σε 3 χαρτόνια στην πινακίδα με τα ερωτήματα που αναφέραμε πιο πάνω και οι μαθητές καταγράφουν σε μικρά χαρτάκια -post it notes- τις απαντήσεις τους και έρχονται και τα τοποθετούν στο αντίστοιχο χαρτόνι. Στη συνέχεια η εργασία αυτή μπορεί να γίνει με φύλλα εργασίας. Ακολουθούν κάποια φύλλα εργασίας με τα οποία μπορείτε να ασκήσετε τους μαθητές σας σε αυτή την τεχνική.

4. Ομαδικές εργασίες

Συχνά αναθέτουμε στους μαθητές μας εργασίες σε ομάδες. Για να έχει επιτυχία η εργασία στις ομάδες θα πρέπει να αναθέσουμε ρόλους στους μαθητές ώστε να ενεργοποιήσουμε όλα τα μέλη της ομάδας. Για παράδειγμα μπορούμε να αναθέσουμε σε ένα παιδί στην ομάδα να είναι ο ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ, ο οποίος θα ελέγχει ότι η όλη διαδικασία πραγματοποιείται χωρίς χρονοτριβές ή άλλα εμπόδια και ότι όλα τα παιδιά εργάζονται μέσα στην ομάδα. Ένα δεύτερο παιδί μπορεί να είναι ο ΧΡΟΝΟΜΕΤΡΗΣ ο οποίος φροντίζει ώστε η ομάδα να εργαστεί μέσα στα σωστά χρονικά πλαίσια και ο οποίος θα ενημερώσει τα άλλα μέλη όταν ο χρόνος έχει ολοκληρωθεί. Ένα τρίτο παιδί μπορεί να είναι ο ΓΡΑΦΕΑΣ της ομάδας, αυτός που θα κρατά σημειώσεις και θα συμπληρώνει τα έντυπα. Τέλος ένα άλλο παιδί μπορεί να είναι ο ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΗΣ, αυτός δηλαδή που θα αναλάβει να παρουσιάσει την εργασία της ομάδας. Καλό είναι οι ομάδες μας να αποτελούνται από 3-4 παιδιά. Μπορούμε να ετοιμάσουμε καρτελίτσες τις οποίες θα φορούν οι μαθητές μας και στις οποίες θα αναγράφεται ο ρόλος τους.

5. "Χτίσιμο" του σκηνικού της ιστορίας

Με αυτή την δραστηριότητα καλλιεργείται ο προφορικός λόγος των παιδιών και αβίαστα μπορούμε να οδηγήσουμε τους μαθητές/ριες μας στο κτίσιμο του σκηνικού της ιστορίας που θα κληθούν να γράψουν αργότερα. Στη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές κάθονται σε ζευγάρια ο ένας απέναντι από τον άλλο. Ο εκπαιδευτικός τους λέει ένα θέμα και οι μαθητές ανταλλάζουν λέξεις με το ζευγάρι τους που τους έρχονται στο μυαλό όταν σκέφτονται αυτό το θέμα. Έτσι γίνεται ένα παιχνίδι σε μορφή Ιδεοθύελλας όπου ο κάθε μαθητής με τη σειρά λέει και από μια λέξη. Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός αφήνει μια καρτέλα σε κάθε ζευγάρι στην οποία θα πρέπει να γράψουν ένα αντικείμενο που φαντάζονται ότι υπάρχει στο χώρο της ιστορίας τους. Οι καρτέλες τοποθετούνται στο πάτωμα ανάλογα με το πού πιστεύουν οι μαθητές/ριες ότι βρίσκονται τα διάφορα αντικείμενα και εξηγούν τις σκέψεις τους. Για κάθε φανταστικό αντικείμενο στο χώρο, ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/ριες να πουν επίθετα για να το περιγράψουν. Αφού ολοκληρωθεί κι αυτή η δραστηριότητα, τα ζευγάρια των μαθητών θα πρέπει να διακινηθούν διαμέσου των καρτελών έχοντας ο ένας κλειστά τα μάτια και αναλαμβάνοντας ο άλλος να τον ξεναγήσει. Ο μαθητής/ρια που αναλαμβάνει τον ρόλο του ξεναγού θα πρέπει να περιγράφει στο συμμαθητή του τι υπάρχει γύρω τους ώστε να μπορεί ο μαθητής με τα κλειστά τα μάτια να φανταστεί και να "δει" κι αυτός το σκηνικό. Οι ρόλοι εναλλάσσονται.

Επιπλέον παραδείγματα:

Καλλιγράμμα

Στη δημιουργική γραφή: Χρησιμοποιείς τις λέξεις για να φτιάξεις το σχήμα αυτού που περιγράφεις.

75

□ Παράδειγμα συνδυασμού ιδεοθύελλας και νοητικού χάρτη

Νοητικός χάρτης με την ανάδειξη των πέντε αισθήσεων.

- αφή**
 - καυτή άμμος
 - δροσερή θάλασσα
 - άμμος που κολλά στο δέρμα
 - ηλιοθεραπεία
- ακοή**
 - δυνατός ήλιος
 - ελαφρό αεράκι
- όραση**
 - πολύχρωμες ομπρέλες
 - ζαπλωμένο πλήθος σύννεφα
 - χαλαρός ουρανός
 - καρταετός
 - άεπρα ιετιοφόρα
- γεύση**
 - αλμυρή θάλασσα
 - γεύση στα κείλια
 - μυρωδιά πίτσας
 - μυρωδιά από ψησταριά
- οσφρηση**
 - πωλητής φρούτων
 - θόρυβος μοτοσικλέτας
 - ραφιοφωνάκι (Beatles)
 - φωνές παιδιών μέσα στα κύματα
 - μαμά που φωνάζει το παιδί της
 - θόρυβος της μπάλας του βόλτσι
 - κύματα που εκάνε

Πηγή: Louis Timbal- Duclaux (1996).

76

⁷⁵ <https://slideplayer.gr/slide/2469559/>
⁷⁶ <https://slideplayer.gr/slide/2469559/>

Παράδειγμα από επίλυση προβλήματος

Ο Πέτρος έχει ένα φλιτζάνι με ζεστό καφέ, με θερμοκρασία περίπου 90°C , και ένα φλιτζάνι με κρύο μεταλλικό νερό, με θερμοκρασία περίπου 5°C , για να πίνει κατά τη διάρκεια της ημέρας. Τα φλιτζάνια είναι κατασκευασμένα από το ίδιο υλικό, έχουν το ίδιο μέγεθος και η ποσότητα κάθε ποτού είναι η ίδια. Ο Πέτρος αφήνει τα φλιτζάνια σε ένα δωμάτιο όπου η θερμοκρασία είναι περίπου 20°C .

Ποιες θα είναι οι πιθανές θερμοκρασίες του καφέ και του μεταλλικού νερού μετά από 10 λεπτά;

- A 70°C και 10°C
- B 90°C και 5°C
- Γ 70°C και 25°C
- Δ 20°C και 20°C

ΚΑΦΕΣ
 90°C

ΝΕΡΟ
 5°C

Ιδέα από την έρευνα Pisa

77

➔ Οι εικόνες, φωτογραφίες, φυλλάδια και ότι υλικό έχει χρησιμοποιηθεί στο παρόν παραδοτέο βρίσκεται σε ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο.

⁷⁷ <https://slideplayer.gr/slide/2469559/>